vFk lIreks/;k;%

uo jRukfu

माणिक्यं मौक्तिकं चैव विद्रुमं तार्क्ष्य पुष्पकम् ।
वज्रं नीलं च गोमेंद वैडूर्यं च क्रमेण हि ॥ 1 ॥
सुजातिगुणसम्पन्नं रत्नं सर्वार्थसिद्धिदम् ।
दाने रसायने चैव धारणे देवतार्चने ॥ 2 ॥

vFk ekf.kD;e ¼inejkx%½

Hksn% पद्मरागाभिधं श्रेष्ठं प्रथमं तदुदीरितकम् ।
द्वितीयं नीलगन्धि स्याद् धनं रक्तं सुशोभनम् ॥ 3 ॥
mRrey{k.ke महच्च कमलच्छायं स्निग्धं स्वच्छं गुरू स्फुटम् ।
समं वृत्तायतं गात्रे माणिक्यं चोत्तमं मतम् ॥ 4 ॥
गंगोदकसमुद्रभूत नीलगर्भारूणच्छवि ।
माणिक्यं पूर्ववच्छायं नीलगंधि तदुच्यते ॥ 5 ॥
v/key{k.ke माणिक्यं चाष्टधा नेष्टं सच्छिद्रं मलिनं लघु ।
कर्कर्श चिपिटं वक्रं सूक्ष्मं चाविशदं तथा ॥ 6 ॥
x.kk% संदीपनं वृष्यतमं हि रूक्षं वातापहं कर्मरूजापहं च ।
भूतादिदोषत्रयनाशनं परं राज्ञां सदा योग्यतमं प्रशस्तम् ॥ 7 ॥

vFk ekSfDrde

mRree ह्लादि श्वेतं रश्मि वन्निर्मलं च वृत्तं मौक्तिकं तोयभासम् ।
स्निग्धं तौल्ये गोरवं चेन्महत्तल्लिंगैरेत्रैलक्षितं तच्च शुद्धम् ॥ 8 ॥

v/kee रूक्षाग चेन्निष्प्रभं श्यावताम्रं चार्धं शुभ्रं ग्रंथिलं मौक्तिकं च।
क्षाराभासं वैकटं युग्मकं च दोषैर्युक्तं सर्वथा त्याज्यमेभिः ॥ 9 ॥

x.kk% कासं श्वासं वह्निमांद्यं क्षयं च हन्याद् वृषणं बृंहणं पित्तहारि।
दाहश्लेष्मोन्मादवातादिरेगान् हन्यादेवं सेवितं सर्वकाले ॥ 10 ॥

vFk fonee ¼iokyh½

mRree स्निग्धं स्थूलं पक्कबिम्बीफलाभं वृत्तं दीर्घं निर्व्रणं चाप्यदीर्घम्।
ख्यातं सद्भिः सप्तधा विद्रुमं च दोषैर्मुक्तं सर्वकार्येषु शस्तम् ॥ 11 ॥

v/kee रूक्षं श्वेतं सव्रणं धूसरं च निर्भारं प्रवालम्।
दोषैर्युक्तं कोटरैरावृतं च नेष्टं सद्भिर्भक्षणे धारणे च ॥ 12 ॥

x.kk% पित्तरकाधनं श्वासकासादिरोगान् हन्यादेवं दुर्निवारं विषं च।
भूतोन्मादान्नेत्ररोगान्निहन्यात् सद्यः कुर्याद्दीपनं पाचनं च ॥ 13 ॥

vFk rk{;e

mRree तार्क्ष्यं स्निग्धं भासुरं शष्मवर्णं गात्रैः शुद्धं भारवद्रश्मियुक्तम्।
एते प्रोक्ता सप्तसंख्या गुणा वै दाने शस्तं भक्षणे धारणे च ॥ 14 ॥

v/kee नीलं श्वेतं कर्कशं श्यावरूक्षं वक्रं कृष्णं चिप्पटं भारहीनम्।
दुष्टं तार्क्ष्यं चौषधेनोपयोज्यं............ ॥ 15 ॥

x.kk% .... कासं श्वासं सन्निपाताग्निमांद्यम्।
शोफं शूलं जूर्तिरोगं विषं च दुर्नामानं पाण्डुरोगं निहन्यात् ॥ 16 ॥

vFk i"ijkxe

mRree स्वच्छं स्थूलं पुष्परागं गुरू स्यात्स्निग्धं वर्णे कर्णिकारप्रसूनम।
यच्चावक्रं मसृणं कोमलं च लिंगैरेतैः शोभनं पुष्परागम् ॥ 17 ॥

v/kee रूक्षं पीतं कर्कशं श्यामलं च पाण्डु स्याद्वा कापिलं तोयहीनम्।
दोषैर्युक्तं निष्प्रभं पुष्परागं नो सेव्यं तन्नैव देयं द्विजेभ्यः ॥ 18 ॥

x.kk% कुष्ठं छर्दि श्लेष्मवातौ निहन्ति मंदाग्नीनामेतदेव प्रशस्तम् ।
दाहे कृच्छे दीपनं पाचनं च तस्मात्सेव्यं सर्वकालं मनुष्यैः ॥ 19 ॥

vFk ghjde ¼otze½

Hksn% सर्वेषु रत्नेषु सदा वरिष्ठं मूल्यैर्गरिष्ठं त्रिविधं हि वज्रम् ।
नरश्च नारी च तथा तृतीयं तेषां गुणान्वच्मि समासतो हि ॥ 20 ॥
पूर्वं पूर्वं श्रेष्ठमेतत्प्रदिष्टं द्रव्याद वीर्यात् पाकतश्च प्रभावात् ।
तेषां वर्णा जातयश्च प्रभेदाः कथ्यंतेऽष्टौ शास्त्रतश्चापकर्षात् ॥ 21 ॥
श्वेतादिकं वर्णचतुष्टयं हि सर्वेषु रत्नेषु च कथ्यते बुधैः ।
स्युर्ब्राह्मणक्षत्रियवैश्यशूद्रास्ते जातयो वै क्रमशश्च वर्णाः ॥ 22 ॥
पुबज्रं यत्प्रोच्यते चाष्टधारं षट्कोणं चेदिंद्रचापेन तुल्यम् ।
अष्टौ चेत्स्युः फालका भासुरं वै पूर्वं श्रेष्ठं सर्वदोषापहं स्यात् ॥ 23 ॥
स्त्रीवज्रं चेत्तादृशं वर्तुलं हि किंचिच्चैवं चिप्पटं कर्कशं च ।
कोणग्रं वै कुंठितं वर्तुलं च किंचिद्धीनं प्रोच्यते तत्तृतीयम ॥ 24 ॥
स्त्री पुमान् नौ पुंस्तवकं यच्च वज्रं योज्यं तच्च स्वीषु पुंस्त्वेव षण्ढे ।
व्यत्यासाद्धै नैव दत्तं फलं तद्द्याद् बज्रं वा विना तत्पुमांसम् ॥ 25 ॥
वर्णेष्वेवं यस्य वर्णस्य वज्रं तत्तद्वर्णे शोभनीयं प्रदिष्टम् ।
न्यायश्चायं भैरवेनण प्रदिष्टः सर्वेष्वेव रत्नवर्गेषु सम्यक् ॥ 26 ॥
'kks/kue यामावधि स्वेदितमेव वज्रं शुद्धिं प्रयातीह कुलत्थतोथे ।
सिद्धं तथा कोद्रवजे शृतं वा वज्रं विशुद्धयेद्धि विनिश्चितेन ॥ 27 ॥
ekj.ke 1 सुभावितं मत्कुणशोणितेन वज्रं चतुर्वारविशोषितं च ।
छुच्छुंदरीस्थं हि विपाचितं पुटे पुटेद्वराहेण व त्रिंशदेवम् ॥ 28 ॥
ध्मातं पुनर्ध्माय शतं हि वारान् काथे कुलत्थस्य हि निक्षिपेच्च ।
संपेषयेत्तं हि शिलातलेन मनःशिलाभिः सह कारयेद्वटीम् ॥ 29 ॥

क्षिप्त्वा निखंध्यापि च मूषिकायां पुटान्यथग्नौ च वनोपलैर्ददेत् ।
वारान् शतं चापि ततो धमेत्तं संमर्दितं शोधितपारदेन ॥ 30 ॥
वज्राणि सर्वाणि मृतीभवन्ति तद्भस्मकं वारितरं भवेच्च ।
श्री सोमदेवेन च सत्यावाचा वज्रस्य मृत्युः कथितो हि सम्यक् ॥ 31 ॥
ej.ke 2 कासमर्दरसपूर्णलोहजे मत्कुणस्य रूधिरैर्विलेपितम् ।
स्वेदितं च भिदुरं हि सप्तभिर्वासरैः परिनिषेच्य मूत्रके ॥ 32 ॥
ध्मापितंहि खलु वज्रसंज्ञकं मारयेदिति वदन्ति तद्विदः ।
ej.ke 3 नीलज्वालावीरूधः कन्दकेषु घृष्टं धर्मे शोषितं भस्मभावम् ।
वज्रं याति स्वैरवह्निप्रदानात् पिष्टैश्चापि क्षोणिनागैः प्रलिप्तम् ॥ 33 ॥
विंशद्वारान् संपुटेच्च प्रयत्नादारण्यैर्वा गोमयैस्तद्वठाग्नौ ।
वज्रं चैवं भस्मसाद्वीर्ययुक्तं सर्वस्मिन्वै योजनीयं रसादौ ॥ 34 ॥
x.kk% आयुःप्रदं वृष्यतमं प्रदष्टिं दोष्त्रयोन्मूलनकं तथैव ।
रसेन्द्रकस्यापि हि बंधकृत्सदा सुधासमं चापामृतिं च हन्यात् ॥ 35 ॥

वज्र रसायनम्

भूनागसत्वेन समं विमर्द्य वर्जस्य भूतिं च समानहेम्ना ।
ध्मातं रसादावपि योजनीयं रसायनं तद्भवतीह सम्यक् ॥ 36 ॥

वज्र पोटली

भागास्त्रयश्चैव हि सूतकस्य भार्गं विमर्द्याथ मृतं हि वज्रम ।
वज्रस्य भूतिः किल पोटलीकृता मुखे धृता दाढ्र्यकारी द्विजानम् ॥ 37 ॥

वज्र रसायनं षाड़गुण्य सिद्धिदंम्

वज्रभस्म किल भागत्रिंशकं स्वर्णमेव कथितं कलांशनम् ।
अष्टभागमिह तारकं कुरू सूतमत्र समभागकं सदा ॥ 38 ॥

अभ्रसत्वभसितं समांशकं तुर्यभागमिह ताप्यकं भवेत् ॥
वैक्रांतभस्मात्र तथाष्टभागकं षडेव भागा कि बलेर्विधेयाः।
षाड्गुण्यसंसिद्धिमुपैति सर्वदा सर्वार्थसंसिद्धिमुपेति सेविते ॥ 39 ॥

vFk uhyef.k%

Hksk% ईद्रनीलमथ वारिनीलकं श्वैत्यगर्भितमथापि नीलकम्।
कथ्यते हि लघु वारिनीलकं तुच्छमेव कथितं भिषग्वरैः ॥ 40 ॥
कान्त्या युक्तं काष्ण्यगर्भं च नीलं तच्चाप्युक्तं शक्रनीलाभिधानम् ॥
mRree एकच्छायं स्निगधवर्णं गुरू स्यात्स्वच्छं मध्ये चोल्लसत्कांतियुक्तम ॥ 41 ॥
नीलं प्रोक्तं पिण्डितं सप्तसंज्ञेरेतैर्लिंगैर्लक्षितं चौत्तमं हि ॥ 42 ॥
v/kxe निर्भारं चेत्कोमलं चास्त्रगंधि रूक्षं वर्णे सूक्ष्मकं चिप्पिटं च।
प्रोक्तं वै तद्वारिनीलं भिषग्भिरेतैर्लिंगैः सप्तभिः क्षेपणीयम् ॥ 43 ॥
x.kk% संदीपनं श्वासहरं च वृष्यं दोशत्रयोन्मूलनकं विषघ्नम्।
दुर्नामपांडुघ्नमतीव बल्यं जूर्तिं जयेन्नीलमिदं प्रशस्तम् ॥ 44 ॥

vFk xkssef.k%

mRree गोमेदकं रत्नवरं प्रशस्तं गोमेदवद्रागयुतं प्रचक्षते।
सुस्वच्छगोमूत्रसमानवर्णं गोमेदकं शुद्धमिहोच्यते खलु ॥ 45 ॥
दीप्तं स्निग्धं निर्दल मसृणं वै मूत्रच्छायं स्वच्छमेतत्समं च।
एभिर्लिंगैर्लक्षितं वै गरीयः सर्वास्वेतद्योजनीयं क्रियासु ॥ 46 ॥
v/kee विच्छायं वा चिप्पिटं निष्प्रभं च रूक्षं चाल्पं चावृतं पाटलेन।
निर्भारं वा पीतकाचाभयुक्तं गोमेदं चेदीदृशं नो वरिष्ठम् ॥ 47 ॥
x.kk% गोमदकं पित्तहरं प्रदिष्टं पाण्डुक्षयघ्नं कफनाशनं च।
संदीपनं पाचनमेव रूच्यमत्यंतबुद्धिप्रविबोधनं च ॥ 48 ॥

vFk oM;ef.k%

mRree स्वच्छं समं चापि विडूर्यकं हि श्यामाभशुभ्रं च गुरू स्फुटं वा।
यज्ञोपवीतोपमशुद्धरेखास्तिस्त्रश्च संदर्शयतीह शुभ्राः ॥ 49 ॥
v/kee कर्कशं च लघु चिप्पटं सदा श्यामतोयमिव दृश्यते छविः।
रक्तगर्भसममुत्तरीयकं नैव शोभनमिदं विडूर्यकम ॥ 50 ॥
x.k% रक्तपित्तशमनं विडूर्यकं बुद्धिवर्धनकरं च दीपनम्।
पित्तरोगमलामोचनं सदा धारयेच्च मतिमान् सुखावहम् ॥ 51 ॥

lojRuS nkSk%

घर्षश्च विंदुश्च तथैव रेखा त्रासश्च पानीयकृता सगर्भता।
सवेषु रत्नेषु च पञ्चदोषाः साधारणास्ते कथिता मुनीन्द्रैः ॥ 52 ॥
ये क्षेत्रतोयप्रभवाश्च दोषाः सर्वेषु रत्नेषु नलगन्ति सम्यक् ॥ 53 ॥
'kks/kue तेषां च शुद्धिं शृणुभैरवोक्तां यथा हि दोषस्य विनाशनं स्यात्।
अम्लेन वै शुद्धयति माणिकाख्यं जयन्तिकायाः खरसेन मौक्तिकम् ॥ 54 ॥
क्षारेण सर्वेण हि विद्रुमं च गोदुग्धतस्ताक्ष्र्यमुपैति शुद्धिम्।
धान्यस्याम्लैः पुष्परागस्य शुद्धिं कौलत्थे वै काथ्यमानं हि वज्रम् ॥ 55 ॥
नीलं नीलीपत्रजातै रसैश्च गोमेदं वै रोचनाया रसेन।
बैडूर्यं चेदुत्तमाक्काथयुक्तं यामैकैकं स्वेदितं शुद्धिमेति ॥ 56 ॥
ekj.ke तालगंधकशिलासमन्वितं मर्दयेल्लकुचवारिणा खलु।
वज्रवर्ज्यमपि चाष्टमिः पुटै रत्नभस्म भवनीति निश्चितम् ॥ 57 ॥

jRu nr;%

nfrfo/kkue रामठं लवणपंचकं सदा क्षारयुग्ममपि चेत्सुपेषितम्।
चूलिकालवणमम्लवेतसं पक्ककुंभिकफलं तथैव च ॥ 58 ॥

चित्रमूलकरूदन्तिके शुभा जम्बुकी जलयुता द्रवन्तिका।
अर्कदुग्ध्समसौधदुग्धकं सर्वमेब मृदितं शिलातले ॥ 59 ॥
गोलमस्य च विधाय निक्षिपेद्रत्नजातिषु वराणि पेषयेत्।
भूर्जपत्रमभिवेष्ट्य गोलके गोलकोपरि निवेष्ट्य सूत्रतः ॥ 60 ॥
वस्त्रेण संवेष्ट्य ततः प्रयत्नाद्दोलाख्ययंत्रेऽथ निवेश्य गोलकम्।
सर्वामलयुक्ते तुष वारिपूरिते पात्रे दृढे मृण्मयसंज्ञके हि ॥ 61 ॥
दिनत्रयं स्वेदनकं विधेयमाहृत्य तस्माद्वरगोलकं हि।
संक्षालयेच्चाम्लजलेन चापि संजायते रत्नभवा द्रुतिश्च ॥ 62 ॥
nfry{k.ke वर्णेन सा रत्ननिभा च कान्तया लघ्वी भवेद्देहकरी च सम्यक्।
लोहस्य वेधं प्रकरोति सम्यक् सूतेन सम्यङ्मिलनं प्रयाति ॥ 63 ॥
तदा भवेयुः खलु सिद्धता यदा हिंग्वादिवर्गेण मिलन्ति सम्यक्।
यामद्वयं कांस्यविमर्दिता वै चातिप्रयत्नेन तु वैद्यवर्यैः ॥ 64 ॥
कस्यापि नुः सिद्धयति वै द्रुतिश्च यदा प्रसन्नः खलु पार्वतीशः।
न स्याद्यावद् भैरवस्य प्रसादस्तावत्सूते बंधनं दुर्लभं हि।
तासां मध्ये दुर्लभाभ्रद्रुतिश्च स्वल्पं भाग्यं भूरिदोर्भाग्यभाजाम् ॥ 65 ॥
milgkj% रन्नानां क्रमतो गुणाश्च कथितास्तच्छोधनं मारणम्।
तेभ्यश्चैव हि सत्वपातनमथो सम्यग्द्द्रुतेः पातनम् ॥ 66 ॥
सर्वेषां हि परीक्षणं च द्रुतयः संमेलनं वै रसे।
अध्यायेऽत्र निदर्शितानि सकलान्येवं हि कर्माणि वै ॥ 67 ॥

bfrJh ineukHkluuk Jh;'kks/kjs.k tukx<okLr0;su
fojfprs jlidk'kl/kkdjs llreks/;k;%A